

edukaciju volontera smatraju korisnom. Važno je utvrditi potrebe i osigurati materijalna i stručna sredstva koja će biti zasnovana na suvremenim principima i metodama rada (Družić Ljubotina, 2012.).

Uzmemo li u obzir okolnosti da su beskućnici teško zapošljive osobe, potreba za imenovanjem posebnog savjetnika pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje istaknuta je kao prioriteta u sklopu fokusnih grupa. Također, naglašena je i potreba inicijalnih inicijativa prihvatilišta/prenočišta prema područnim ispostavama HZZ-a.

Sinergijski učinci suradnje državnih institucija i neprofitnih organizacija prijeko su potrebni u radu s ovom skupinom korisnika. Nedostatak suradnje i komunikacije među ključnim dionicima naslovljen je kao poseban problem. Otvaranje prostora socijalnim inovacijama te stručna i financijska podrška ključne su za daljnji razvoj projekta i programa. U području rada s beskućnicima velik je izazov utvrđivanje nove prakse, kao i učenja iz primjera dobre prakse drugih EU zemalja. EU fondovi, koji stoje na raspolaganju, prije svega Europski socijalni fond, značajan su izvor sredstava koji bi mogao biti poticaj za inoviranje i razvijanje projekta i programa vezanih za beskućnike.

LITERATURA

- Bežovan, G. (2010). Analiza sustava subvencioniranja najamnina i troškova stanovanja te prakse gradnje socijalnih stanova u Hrvatskoj. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 10(3), 709-741. Dostupno na <http://hrcak.srce.hr/file/199632>
- Bunić, S. (ur.). (2013). *Druga prilika: izazovi i perspektive u radu s beskućnicima*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- CERANEO (2015). *Ključni trendovi u području beskućništva*. Zagreb: CERANEO. Dostupno na <http://www.ceraneo.hr/wp-content/uploads/2015/12/CERANEO-PUBLIKACIJA-BESKU%C4%86NICI.pdf>

Družić Ljubotina, O. (ur.). (2012). *Beskućništvo: pogled iz različitih perspektiva*. Zagreb: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom.

European Federation of National Organisations working with the Homeless. (2014). *CROATIA. FEANTSA Country Fiche*. Available at <http://feantsa.org/spip.php?article853&lang=en>

Jelena Matančević i Danijel Baturina
Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doi: 10.3935/rsp.v23i2.1374

EUROPEIZACIJA HRVATSKE SOCIJALNE POLITIKE I HRVATSKA SOCIJALNA POVELJA – PRIKAZ PROJEKTA I GLAVNIH ZAKLJUČAKA

Skupom održanim 15. prosinca 2015. godine završen je jednogodišnji projekt *Europeizacija hrvatske socijalne politike i hrvatska socijalna povelja*, koji je tijekom 2015. godine provodio CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija, u partnerstvu s Agencijom lokalne demokracije Osijek, Agencijom lokalne demokracije Sisak, Agencijom lokalne demokracije Brtonigla i udrugom Zdravi grad iz Splita. Projekt je financiran od Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva u okviru programa *Demokratizacija i razvoj civilnog društva*.

Glavni ciljevi projekta bili su povećanje kapaciteta dionika na regionalnoj razini za suočavanje s rastućim socijalnim rizicima, izrada projekata i socijalnih programa u kontekstu europeizacije hrvatske socijalne politike te izgradnja mreže regionalnih i lokalnih dionika za sudjelovanje u procesima sačinjavanja hrvatske socijalne politike. Projekt je temeljen na potrebi za

izradom strateškog i vrijednosnog okvira hrvatske socijalne politike sukladno suvremenim konceptima i pristupima, kao što su: europeizacija, dobra vladavina, socijalno ulaganje, socijalne inovacije i socijalno poduzetništvo te zagovaranje načela socijalne kohezije i jednakosti u pristupu socijalnim pravima. Potreba za izradom takvog dokumenta javlja se uslijed prilagodbe određenih socijalnih programa europskim standardima, ali i uslijed izazova rasta socijalnih problema i novih socijalnih rizika, povećanja socijalne ranjivosti, pritisaka za smanjenjem javnih izdataka socijalne zaštite, očekivanja od novih financijskih programa EU-a te prepreka pristupu socijalnim pravima uslijed teritorijalnih nejednakosti i fenomena »lokalnih socijalnih država«.

Glavne aktivnosti projekta uključivale su edukaciju i osnaživanje partnerskih organizacija o novim konceptima i pristupima sačinjavanju socijalne politike, regionalne analize socijalnih indikatora i socijalnih programa te četiri regionalne konzultacije u cilju obrazovanja i jačanja kapaciteta lokalnih dionika te dobivanja empirijskih uvida u iskustva lokalnih stručnjaka u sačinjavanju socijalnih programa, obilježjima suradnje dionika te prepreka s kojima se susreću.

Što pokazuju rezultati analiza i regionalnih rasprava?

Posljednjih godina krize prepoznaju se određene »nove« skupine stanovništva u riziku; dolazi do povećanja socijalne ranjivosti, koja pogađa i ranije srednje društvene slojeve (Bežovan i sur., 2014.). Kao neke od posebice ranjivih skupina u riziku izdvajaju se jednoroditeljske obitelji i obitelji s djecom s teškoćama u razvoju, nezaposleni mladi, te je sve naglašeniji socijalni problem i siromaštvo djece. Posebno se ističu »novi beskućnici« – osobe koje žive u neprimjerenim stambenim uvjetima, osobe u riziku od deložacija te se kao novi socijalni

rizik prepoznaje energetska siromaštvo kućanstava. Javlja se nova socijalno ranjiva skupina, tzv. »obespravljani« – pojedinci i obitelji opterećeni stambenim kreditima. Ističu se i zaposleni siromašni, odnosno pojedinci i obitelji s nedostatnim prihodima za podmirenje osnovnih životnih potreba, a koji ne ispunjavaju uvjete za ostvarivanje prava na pomoć u sustavu socijalne skrbi.

Značajne su regionalne razlike i nejednakosti u pristupu socijalnim pravima i uslugama. Teritorijalna neujednačenost pokazuje se i u aktivnostima organizacija civilnog društva (OCD). Ruralna i izolirana područja tako često ostaju nepokrivena socijalnim programima i uslugama i od strane javnog sektora, ali i udruga. U tom smislu dolazi do neujednačenosti u socijalnim uslugama te izostaju sinergijski učinci. Problem prometne izolacije poskupljuje organizaciju izvaninstitucionalnih usluga, pri čemu su posebice ugrožene starije i nemoćne osobe. Očekuju se i prepoznaju budući izazovi za »manje« jedinice lokalne samouprave u procesima decentralizacije i deinstitucionalizacije sustava socijalne skrbi te njihove očekivane uloge u organiziranju socijalnih usluga. Dovode se u pitanje financijski i stručni kapaciteti za sudjelovanje u ovim procesima.

Kada je riječ o utjecaju organizacija civilnog društva na lokalne politike i programe, regionalne rasprave ukazuju na nerazvijenost sustavne suradnje vlasti s OCD-om; ona često ovisi o senzibiliziranosti donositelja politika za suradnju i razumijevanju uloge civilnog društva, a uslijed promjena vlasti, potrebno je iznova izgrađivati povjerenje i suradnju. Suradnja vlasti i organizacija civilnog društva često je samo formalne prirode. Suradnja s lokalnim vlastima nije ujednačena, pri čemu OCD ponekad ostvaruju bolju suradnju i utjecaj na nacionalnoj, nego na lokalnim razinama. Kao iznimka se ističe Istarska županija, gdje se navodi bolja suradnja

centara za socijalnu skrb (CZSS), gradova i drugih lokalnih dionika.

Pored ograničenja u utjecaju na socijalne politike i programe, pokazuju se i prepreke jačanju prakse su-upravljanja, odnosno suradnje lokalnih dionika u organiziranju i pružanju socijalnih usluga. Nerazvijenost međusektorske suradnje i diskontinuitet vlasti prepreke su razvoju suradnje, a promjenama vlasti dolazi do diskontinuiteta programa skrbi ili financiranja socijalnih usluga koje provode OCD-i, čime korisnici ostaju bez potrebne skrbi. Često je prebacivanje odgovornosti za organiziranje i financiranje socijalnih programa između jedinica lokalne samouprave i CZSS-a. Također, zavodi za zapošljavanje uglavnom nisu ukorijenjeni u lokalne zajednice i ne razvijaju suradnju s drugim lokalnim dionicima. U tom smislu, ponovno se ističe Istarska županija, gdje se navode primjeri uključivanja građana – korisnika usluga u planiranje i organiziranje socijalnih programa i usluga, vodeći se procjenom njihovih potreba.

Socijalno planiranje i razvoj mreže socijalnih usluga i dalje se vide kao prepreke povećanju pristupačnosti i priuštivosti socijalnih usluga. Proces izrade socijalnih planova, sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, pokazuje se neujednačenim u različitim županijama te dijelom ovisi o kapacitetima dionika i dosezima vladavine. Slabosti koordinacije sustava socijalnih usluga između nacionalne i lokalnih razina prepreka je razvoju kombinirane socijalne politike te procesima decentralizacije i deinstitucionalizacije.

Na svim regionalnim raspravama, udruge se ističu kao važan pokretač inicijativa na lokalnim razinama te se pokazuju važnim partnerom lokalnim vlastima u pro-

vedbi socijalnih programa i usluga. U Hrvatskoj se civilno-društveni okvir pokazuje kao prostor u kojem se javljaju i razvijaju socijalne inovacije. Međutim, djelovanje OCD-a, uključujući i organizacije koje privlače sredstva iz EU-a i drugih stranih izvora, lokalne vlasti često ne prepoznaju kao doprinos socijalnom ulaganju u zajednicu, već isključivo kao »trošak«. Izostaje podrška lokalnih socijalnih sustava za razvoj inovativnih programa organizacija civilnog društva.

Kao prepreka jačanju suradnje lokalnih dionika i razvoja socijalnih usluga također se ističu izazovi profesionalizacije. Nedostatni ljudski i financijski resursi u jedinicama lokalne samouprave, posebice manjim općinama, otežavaju izgradnju partnerstva i razvoj socijalnih programa i projekata. Također, jačanje privatne inicijative i razvoja modela kombinirane socijalne politike na lokalnim razinama otvara pitanje profesionalizacije OCD-a i fizičkih osoba pružatelja usluga skrbi, pri čemu često izostaje sustavno planiranje i potpora.

Novije zakonske izmjene o djelovanju i financiranju udruga¹ postavljaju složenije administrativne zahtjeve udrugama, ali i jedinicama lokalne samouprave u njihovim programima potpore organizacijama civilnog društva te se prepoznaju kao prijateljni civilnom društvu, prije svega manjim udrugama koje nemaju financijskih i ljudskih kapaciteta, ali su značajne za lokalnu zajednicu. Financijska podrška koju organizacije dobiju iz lokalnih javnih izvora uglavnom je nedostatna za organiziranje pružanja usluga na trajnijoj osnovi te utječe na održivost, učinke i kvalitetu usluga. Ističe se potreba definiranja lokalnih prioriteta socijalnog razvoja u programima financiranja organizacija civilnog društva, vodeći raču-

¹ Prije svega, Zakon o udrugama (NN, 77/2014.) i Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge (NN, 26/2015.).

na o primjerenosti administrativnih zahtjeva i stvaranju poticajnog okružja za razvoj lokalnih civilnih inicijativa.

Jedna od ključnih prepreka jačanju privatne inicijative i uloge organizacija civilnog društva jest prenormiranost njihova djelovanja. Postojeći zakonsko-administrativni okvir nepotican je za razvoj civilne inicijative i jačanje socijalnog kapitala, s očekivanim pozitivnim učincima na socijalni i gospodarski razvoj. Razvoj socijalnih inovacija i socijalnog poduzetništva, kao očekivanog doprinosa socijalnom uključivanju i ponudi socijalnih usluga, i dalje se odvija unutar relativno nepovoljnog zakonskog i financijskog okvira te je sam koncept relativno nepoznat stručnjacima.

Na završnom skupu u Zagrebu, plenarna izlaganja, kao uvod u raspravu, održali su Ana Miljenović sa Studijskog centra socijalnog rada, Tijana Bogdanović iz socijalnog poduzeća Rodin let te Danijel Baturina sa Studijskog centra socijalnog rada.

Izlaganje Ane Miljenović, pod naslovom *Lokalni socijalni razvoj u okviru regionalnih razvojnih nejednakosti* naslovljeno je pitanje (zapostavljenosti) socijalnog razvoja u kontekstu regionalnog razvoja i hrvatske regionalne politike te posebice ograničenja socijalnog razvoja u razvojno ugroženim zajednicama. Tek u novije vrijeme dolazi do pomaka k cjelovitoj regionalnoj politici, koja između ostalog, stavlja naglasak na lokalno i regionalno planiranje te se temelji na holističkom pristupu razvoju. Kao prepreke lokalnom razvoju podrazvijenih zajednica, autorica ističe ekonomsku iscrpljenost, infrastrukturne prepreke, nedostatne ljudske potencijale te problem socio-političke isključenosti, posebice stručnjaka kao potencijalnih nositelja razvoja.

Tijana Bogdanović održala je izlaganje na temu *Rodino društveno (socijalno) po-*

duzetništvo, prezentirajući iskustvo udruge Roda u razvoju socijalnog poduzetništva i kasnijem osnivanju trgovačkog društva Rodin let d.o.o. Kao izazove i prepreke s kojima su se susretali u svom djelovanju, autorica prije svega ističe nerazumijevanje koncepta socijalnog poduzetništva i s tim u vezi (ne)adekvatnost zakonskih organizacijskih oblika, nepotican porezni i financijski okvir djelovanja te izostanak potpore (lokalnih) vlasti za razvoj socijalnih poduzeća i međusektorskog partnerstva. Bez obzira na socijalne ciljeve i misiju organizacije te reinvesticiju eventualne ostvarene dobiti u aktivnosti udruge, izjednačava ih se s drugim profitnim organizacijama i ne ostvaruju povoljniji porezni status, što može biti prijetnja njihovoj održivosti.

Na temu izlaganja *Izazovi razvoja trećeg sektora u Hrvatskoj*, Danijel Baturina dao je pregled ključnih izazova i prepreka razvoju trećeg sektora, uključujući pitanje konceptualizacije i definicije s obzirom na organizacijske oblike, problem neadekvatnog statističkog praćenja i slabosti statističkih baza o ovim organizacijama u Hrvatskoj, dometa utjecaja trećeg sektora u različitim područjima politika te prepreka, unutarnjih i vanjskih, na koje organizacije nailaze. Kroz izlaganje predstavljen je aktualni međunarodni (FP7) istraživački projekt *Third Sector Impact*².

Zaključci rasprave i ukupnih nalaza u okviru ovog projekta upućuju na nužnost senzibilizacije i jačanja kapaciteta stručnjaka za usvajanje pristupa sačinjavanju politika i programa temeljenih na promociji socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija, dobre socijalne vladavine, socijalnom ulaganju te razvoja suradnje lokalnih dionika u organizaciji i pružanju socijalni usluga. Nasljeđe državnog paternalizma i nepovjerenje prema civilnim inicijativama nepovoljan su socio-kulturni okvir za razvoj

² Više o projektu dostupno na: <http://thirdsectorimpact.eu/>.

i širenje socijalnih inovacija u Hrvatskoj. Zbog toga se naglašava važnost isticanja primjera dobre prakse i razmjena iskustava. Također se ističe potreba unaprjeđenja administrativnog i poreznog okvira, kako bi oni bili podupirući za razvoj i održivost socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija, a kroz partnerstva i potpore jedinica lokalne samouprave poticati razvoj lokalnih inicijativa socijalnog poduzetništva, kao važnog doprinosa povećanju dostupnosti socijalnih usluga te socijalnog uključivanja teško zapošljivih skupina. Konačno, lokalne vlasti valja senzibilizirati za važnost razvoja adekvatne potpore »manjim« udru-gama i civilnim inicijativama na lokalnim razinama, kao doprinosa jačanju socijalnog kapitala, socijalnog uključivanja i unaprjeđenja kvalitete života u zajednici.

LITERATURA

- Bežovan, G., Matančević, J., & Baturina, D. (2014). *Socijalne inovacije kao doprinos jačanju socijalne kohezije u europskim urbanim socijalnim programima*. Rad predstavljen na konferenciji povodom 20 godina izlazenja Revije za socijalnu politiku »Krizna i izazovi socijalne države«, Zagreb, 17. listopada 2014.
- Uredba o kriterijima, mjerilima i postupcima financiranja i ugovaranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge. *Narodne novine*, br. 26/2015.
- Zakon o udrugama. *Narodne novine*, br. 77/2014.

Danijel Baturina i Jelena Matančević
Studijski centar socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu